

ANADOLU İMAM HATİP LİSESİ

HADİS

DİN ÖĞRETİMİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Neler Öğreneceğiz?

1. Hz. Peygamber Döneminde Hadis
2. Sahabe Döneminde Hadis
3. Tâbîîn Döneminde Hadis
4. Hadislerin Tedvin ve Tasnifi
5. Tedvin ve Tasnif Sonrası Hadis Çalışmaları
6. Ahlak ile İlgili Hadis Metinleri

**Hız. Peygamber devrinde
Arap Yarımadası'nda ki okur-
yazarlık durumu hakkında
neler biliyorsunuz?**

1. Hz. Peygamber Döneminde Hadis

- Temel görevi insanlara dini öğretmek olan Peygamberimiz bu görevini Kur'an-ı Kerim'i okuyarak ve açıklayarak yerine getirmiştir. Ayet bulunmayan konularda kendisi tarafından konulan kurallar ve yapılan izahlar ile çözüm üretmiştir.
- Hz. Peygamber, ashabına bu anlamdaki söz, davranış ve uygulamalarını bizzat öğrenmeleri ve başkalarına öğretmelerini tavsiye etmiştir.

- Sahabe, Peygamber Efendimizden öğrendikleri bilgiyi başkalarına da taşımanın gayreti içinde olmuştur.
- Ancak hadisleri öğrenme ve başkalarına öğretme konusunda bütün sahâbîler aynı imkâna sahip değildi.

Sahabenin bir kısmı Resul-i Ekrem'in yanından ayrılmadığı için çok hadis duyma imkânı bulmuştur.

Diğer bir kısım sahabî ise işiyle gücüyle meşgul olmuş ve Efendimizle ancak zaman zaman görüşebilmiştir.

Ancak zaman zaman Efendimiz ile görüşebilen sahabîler eksiklerini diğer sahabîlerden öğrenerek telafi etmiştir.

Hız. Ömer, Ensar'dan olan
komşusu İtbân b. Mâlik ile ilgili
şunu anlatır:

Ensâr'dan bir komşum ile beraber Benî
Ümeyye b. Zeyd yurdunda
oturuyordum. Bu yer Medine'nin Avâlî
bölgesinde idi. Resulullah'ın yanına
nöbetleşe gelirdik. Bir gün o gelir, bir
gün de ben gelirdim. Ben geldiğim
zaman o gün vahiy ve başka ne
duyarsam haberini komşuma iletirdim.
O da geldiği zaman böyle yapardı.

- Ashab-ı Kirâm Peygamber Efendimizden öğrendiği hadisleri kendi aralarında müzakere eder, onları iyiden iyiye öğrenmeye çalışırlardı.
- Genç sahabilerden Enes b. Mâlik bu durumu şöyle açıklamıştır:

“Biz Peygamber Efendimizin yanında bulunur ve ondan hadis öğrenirdik. Onun yanından ayrıldığımızda da o hadisleri iyice belleyinceye kadar kendi aramızda müzakere ederdik.”

- İslam'ın ilk dönemlerinde hadislerin yazıya geçirilmemesinin nedenleri:

Peygamberimizin
yazılmasına
müsaade etmemesi

O dönemde
yazının yaygın
kullanılmaması

Ashabın büyük bir
kısımının okuma
yazma bilmemesi

- Hz. Peygamber, okuryazar sahabiler çoğaldıktan ve yazı da yaygınlaştıktan sonra hadislerin yazılmasını serbest bırakmıştır.
- Genç sahabilerden Abdullah b. Amr b. Âs (ö. 65/684) hadis yazmak için Efendimizden izin istemiştir.
- İzin verilmesi üzerine duyduğu hadisleri yazarak **es-Sahîfetü's-Sâdika** isimli nüshada bir araya getirmiştir.

- Peygamber Efendimizin devlet başkanı olarak yazdırdığı birçok belge ile bunların içeriği hadis olarak nakledilmiş ve hadis kitaplarına girmiştir:

Medine devlet anayasası

Nüfus sayımı sonuçları

Diplomatik yazışmalar

İslam'a davet mektupları

Komutanlarla yapılan
yazışmalar

Beratlar (emannâme)

**Sahabe dönemi
hakkında neler
biliyorsunuz?**

2. Sahabe Döneminde Hadis

Hicrî 110
(m. 728)

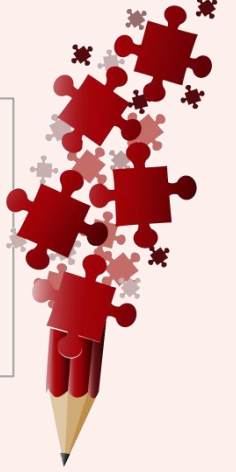
Hicrî 11
(m.632)

Peygamber Efendimizin 11 (632) yılında vefatıyla başlayan ve 110 (728) yılında son sahabinin vefat etmesiyle biten zaman dilimine **Sahabe Dönemi** denir.

Peygamberimizi görme şerefine erişemeyen yeni Müslümanlar onunla ilgili bilgileri öğrenmek için ashaba müracaat etmişlerdir.

Resul-i Ekrem'in vefatından sonra Kur'an-ı Kerim'de yer almayan meselelerin çözümü için hadise ve sünnete başvurma ihtiyacı doğmuştur.

Bu hususlar sahabe döneminde hadis ve sünnetin araştırılmasına ve tespit edilip not edilmesine önemli katkı sağlamıştır.

Sahabîler,
Peygamberimizden
nakledilen hadisler
konusunda son
derece titiz
davranmışlardır.

Hz. Ebu Bekir, Hz.
Ömer ve Hz. Ali
bir kısım hadisleri
kabul etmek için
şahit istemiş veya
yemin
verdirmişlerdir.

Ancak örneği az
olan bu
uygulamalar
prensip olarak
yaygın biçimde
kullanılmamıştır.

- Peygamber Efendimizden sonraki dönemde hadis yazmaya ve yazdıklarını toplamaya ilk teşebbüs eden halifeler;

Hız. Ebu Bekir

500 civarında hadisi bir nüshada toplamıştır.

Hız. Ömer

Önde gelen sahabelerle istişare etmiş, onların uygun görmesi üzerine yazmaya karar vermiştir.

- Ancak her iki halife de sonradan bu işten vazgeçmiştir.

1

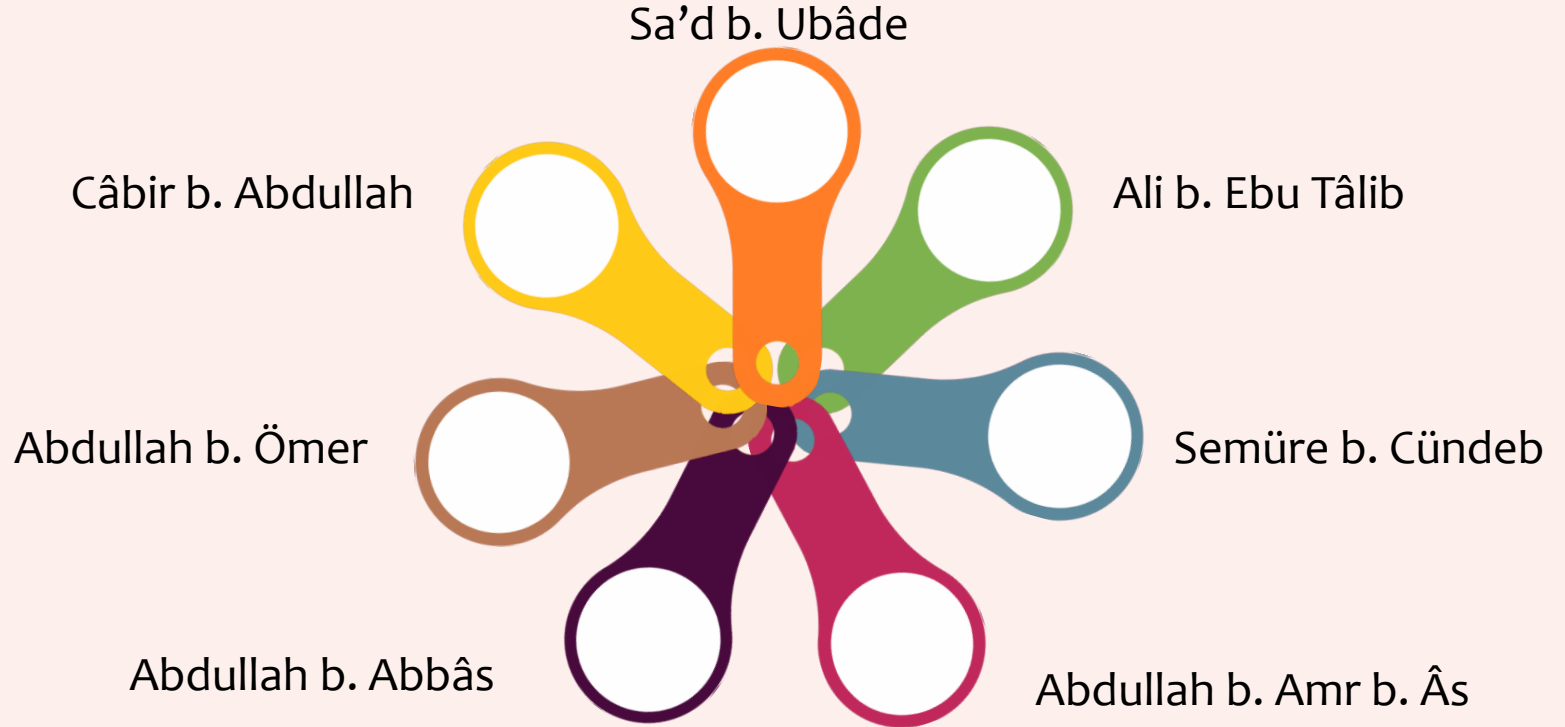
Hadisleri
Peygamberimizin
ağzından çıktığı
şekilde
nakledememe
korkusu

Hız. Ebu Bekir ile Hız. Ömer'in
hadisleri yazmaktan
vazgeçmelerinin iki temel
sebebi vardır:

2

Yeni Müslüman
olanların Kur'an
okumayı
öğrenmeden hadislerle
meşgul olmaya
yönelecekleri
endişesi

- Hadis yazan sahabilerden bazıları;

- Sahâbîler derledikleri hadisleri **es-Sahîfe** ismi verilen küçük çaplı not defterlerine kaydetmiştir.
- Bu notlardaki hadisler sözlü veya yazılı olarak talebelere, bunlar yoluyla da sonraki dönemin büyük kitaplarına intikal etmiştir.

Ebu Hüreyre'nin
öğrendiği hadisleri
yazdığı eseridir.

Talebelerinden
Hemmâm b.
Münebbih
tarafından
nakledilmiştir.

İçinde 138
hadis bulunur.

Orijinal olarak
günümüze
ulaşmıştır.

Hemmâm b.
Münebbih'in Sahîfesi
adıyla Türkçe'ye
birkaç tercümesi
yapılmıştır.

es-Sahîfetü's-Sahîha

- Sahabe döneminde;

- Hadis yazarlar bulunmakla birlikte, hadisler yazılı olmaktan çok şifâhî/ sözlü olarak öğrenilip nakledilmiştir.
- Hadisler sonraki nesillere bir metin bırakmak maksadıyla yazılmamıştır.
- Ezberlenen hadisleri kolayca müzakere etmek ve unutmamak için hadisler yazıya geçirilmiştir.
- Yazılan hadisler ve bunlardan oluşturulan metinler, herhangi bir sisteme göre tasnif edilmemiş, konu gözetilmeden alt alta yazılmıştır.

Tâbîîn kime denir?

3. Tâbiîn Döneminde Hadis

Tâbiîn,
Tâbiî sözcüğünün
çoğuludur.

Tabîî, sahabeden herhangi biriyle mümin olarak görüşüp ondan ilim alan ve iman üzere ölen kimseye denir.

Sahabenin dizinin dibinde yetişen ve hadisi onlardan öğrenen Tâbiîn Dönemi'nde hadis ilmi açısından önemli gelişmeler olmuştur.

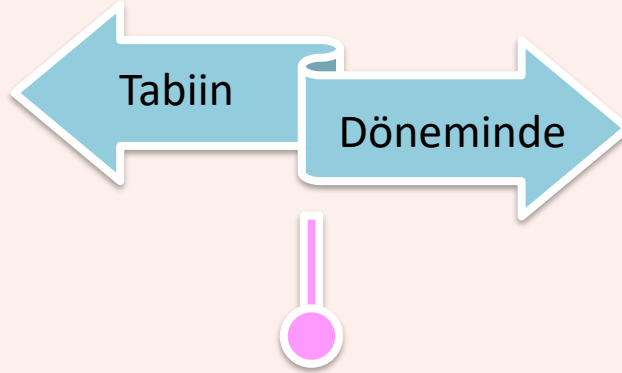
Hicrî 110
(m.728)

Hicrî 180
(m. 796)

Tâbiîn dönemi, hicretin 180.
(796) senesine kadar
devam eder.

Hadisleri ezberleme ve nakletmenin yanında onları yazıya geçirerek kayıt altına alma faaliyetleri artmış ve hızlı bir şekilde yayılmıştır.

Aynı tarihlerde art niyetli bazı kimseler çeşitli sebeplerle hadis uydurmaya başlamıştır.

Bundan dolayı hadis rivayeti ile yakından ilgilenen sahabi ve tâbîîler, kendilerine ulaşan hadislerin Peygamber Efendimizden gelip gelmediğini araştırmaya ve sened sormaya başlamışlardır.

Rihle, hadis öğrenmek ve raviler hakkında bilgi edinmek maksadıyla çıkılan ilmî seyahatlerdir.

Rıhle sayesinde;

İslam dünyasının farklı bölgelerine dağılmış olan ashabın bulundukları yerlerde naklettikleri hadisler öğrenilmiştir.

Bu hadisler kayda geçirilmiş ve kaybolması önlenmiştir.

Hadislerin tedvîn ve tasnif faaliyetleri hız kazanmıştır.

Günümüzde Müslümanlar arasında en çok bilinen ve okunan hadis kitapları hangileridir?

4. Hadislerin Tedvin ve Tasnifi

Hadis metinlerinin belli bir sınıflandırmaya tabi tutulmadan yazılıp derlenmesine **tedvin** denir.

Hadisleri ve hadisle ilgili bilgileri belli bir esasa göre düzenlemeye ise **tasnif** denir.

4.1. Hadis Kaynaklarının Tedvin ve Tasnifi

Sahabilerden
nakledilen hadisleri
bir araya getirmek
için harekete
geçmiştir.

Tedvin
faaliyetini ilk
başlatan
kişidir.

Abdülaziz b. Mervân

Bu işi
sonuçlandıramadan
vefat etmiştir.

Emevî
Devletinin Mısır
Valisidir.

Biliyor musunuz?

- Abdülaziz b. Mervân'ın yarıda bıraktığı tedvin çalışması, Emevî Devletini yöneten oğlu Ömer b. Abdülaziz tarafından devletin resmî bir faaliyeti olarak gerçekleştirilmiştir.

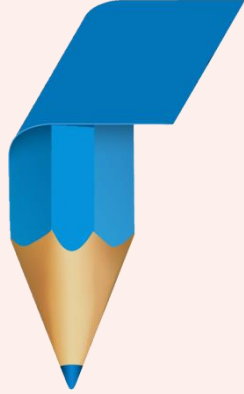

Tedvin döneminde hadisler belli bir sınıflandırmaya tâbi tutulmadan karışık bir şekilde bir araya getirilmişti.

Bu nedenle kitaplardaki hadisleri bulmak ve onlardan yararlanmak çok zordu.

Bu zorluğu ortadan kaldırmak için hadisler belli bir esasa göre düzenlenmiş, tasnife tabi tutulmuştur.

- Tasnif döneminde yazılan eserlere genel olarak **musannef** adı verilir.

Eserlerin bir kısmı hadisleri konularına göre sıralamıştır.

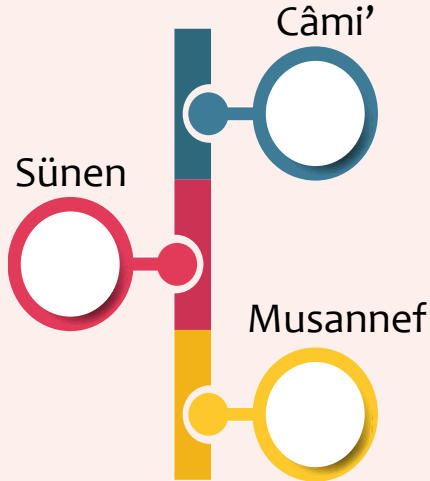
Diğer bir kısmı hadislerin ilk ravileri olan sahabileri esas almıştır.

Biliyor musunuz?

- Tasnif döneminden günümüze ulaşan en eski derleme Ma'mer b. Râşid'in **el-Câmi'** isimli eseridir.

Konularına göre yazılan kitaplar

Câmi:

Dinin bütün yönleri ile ilgili konuların tamamını kapsayan hadis kitaplarıdır.

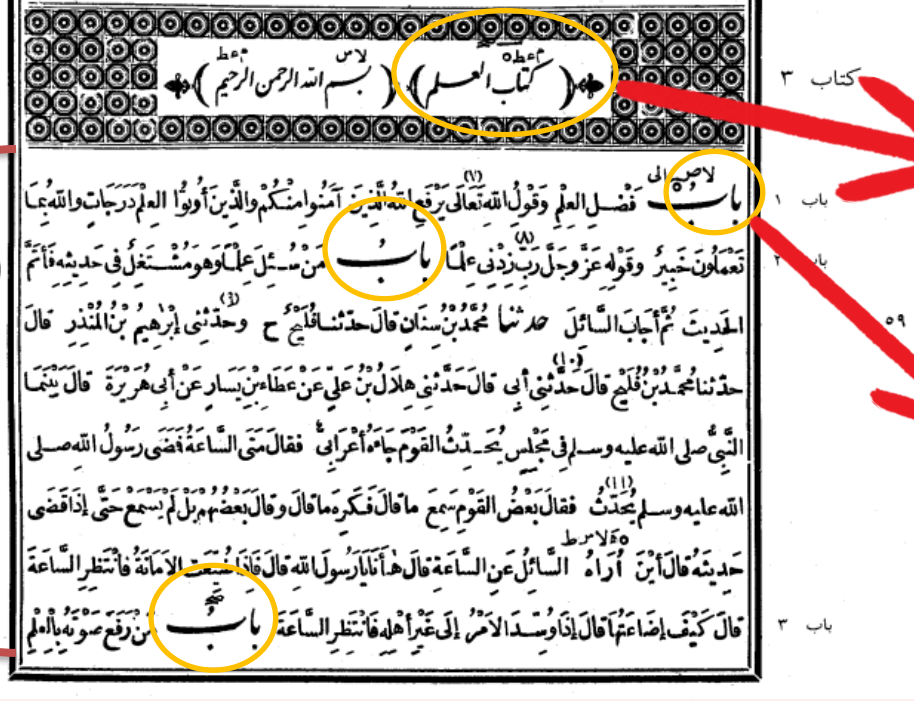
Sünen:

Fıkıh ilminin konuları esas alınarak bölümlere ayrılan hadis kitaplarıdır.

Musannefler:

Sünenlerin muhtevasına sahabe ve tabiunun söz ve fillerinin ilavesiyle meydana getirilmiş eserlerdir.

Her başlık altında ilgili hadisler kaydedilmiştir.

Konularına göre tasnif edilen eserlerde hadisler Kitâb adı verilen bölümlerde zikredilir.

Bu bölümler kendi içinde "bab" adı verilen konu başlıklarına ayrılmıştır.

Sahabi ravilere göre sınıflandırılarak yazılan hadis kitaplarına **Müsned** ve **Mu'cem** gibi adlar verilmiştir.

Müsned ve Mu'cemlerde hadisler Ehâdîsü Ebî Bekr (Hz. Ebu Bekir'in hadisleri), Ehâdîsü Ömer (Hz. Ömer'in hadisleri) şeklinde açılan başlıklar altında sıralanmıştır.

Sahabi ravilerin sıralaması müsnedlerde karışık, mu'cemlerde alfabetiktir.

٢/١

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

رَبِّ الْعَالَمِينَ

مُسْنَدُ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ (١)

رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

أخبرنا الشيخ أبو القاسم هبة الله بن محمد بن عبد الواحد بن أحمد بن الحسين الشيباني قراءة عليه، وأنا أسمع، فأقر به، قال: حدثنا أبو علي الحسن بن علي بن محمد التميمي الواعظ، ويُعرف بابن المُذْهَب، قراءة من أصل سماعه، قال: أخبرنا أبو بكر أحمد بن جعفر بن حمدان بن مالك القطيعي، قراءة عليه، قال:

١ - حدثنا أبو عبد الرحمن عبد الله بن أحمد بن محمد بن حنبل، قال:

(١) هو عبد الله بن عثمان بن عامر القرشي التيمي، صديق هذه الأمة. وُلِدَ بعد الفيل بستين وأشهر، صاحب النبي ﷺ قبل البعثة، وسبق إلى الإيمان، واستمر معه طول إقامته بمكة، ورافقه في الهجرة، وفي الغار، وفي المشاهد كلها، إلى أن مات ﷺ.

كان لقبه عتيقاً، واشتهر به، أسلم على يده عثمان وطلحة والزبير وسعد وعبد الرحمن بن عوف، واتفق أهل السنة على أنه أفضل هذه الأمة بعد نبيها محمد ﷺ.

كانت وفاته يوم الاثنين في جمادى الأولى سنة ثلاث عشرة من الهجرة، وهو ابن ثلاث وستين سنة، وقيل: في جمادى الآخرة. وحاشية السند: ١/لوحه ٢ بتصرف.

١٧٧

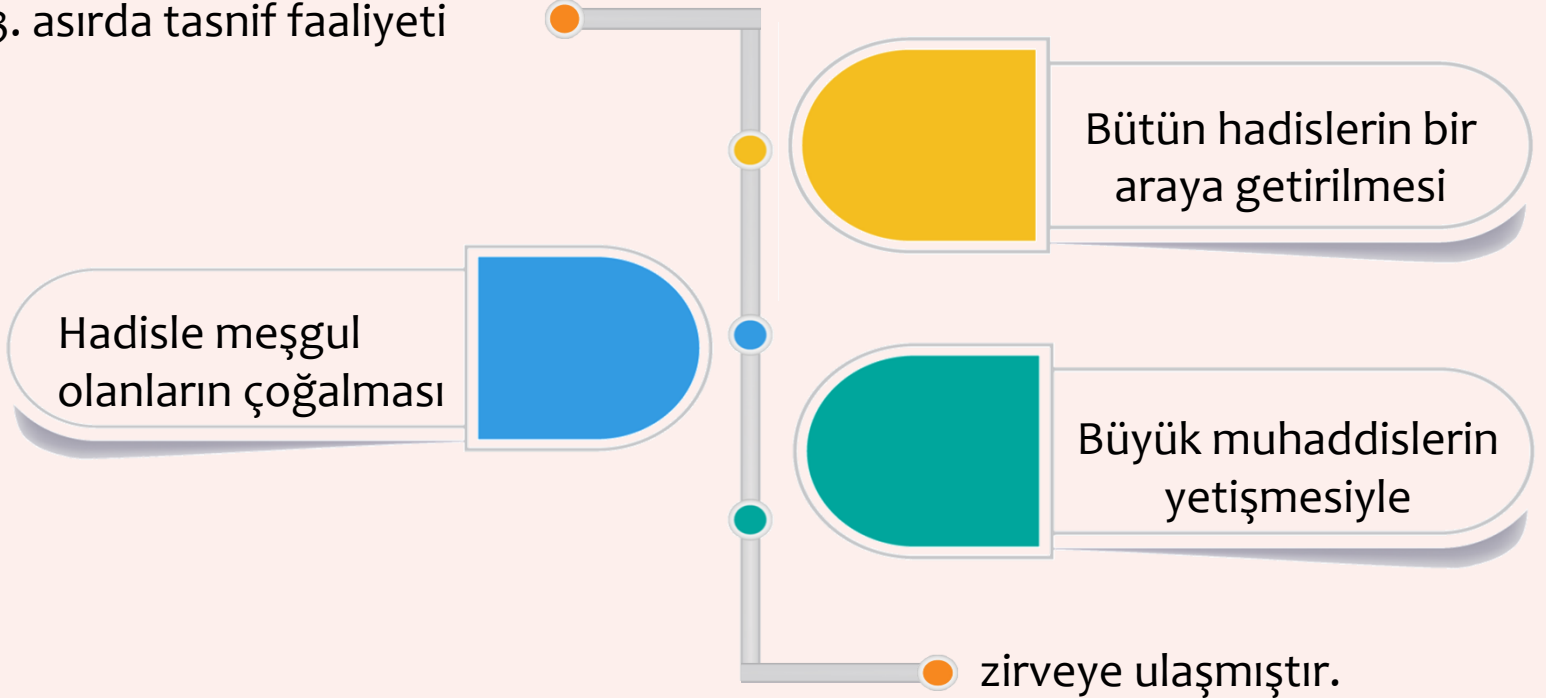
Müsnedü Ebî Bekr
radiyallahu anı

Bu başlık altında
Hz. Ebu Bekir'den
nakledilen hadisler
sıralanmıştır.

4.2. Kütüb-i Sitte ve Musannifleri

Hicri 3. asırda tasnif faaliyeti

Hicri 3. asırda sahih rivayetleri içeren hadis eserleri meydana getirilmiştir.

Bu eserlerin en itibar edilenleri **Kütüb-i Sitte** (altı temel hadis kitabı) adıyla meşhur olan eserlerdir.

Buhârî

Tam adı, Ebu Abdillâh Muhammed b. İsmâîl el-Buhârî'dir.

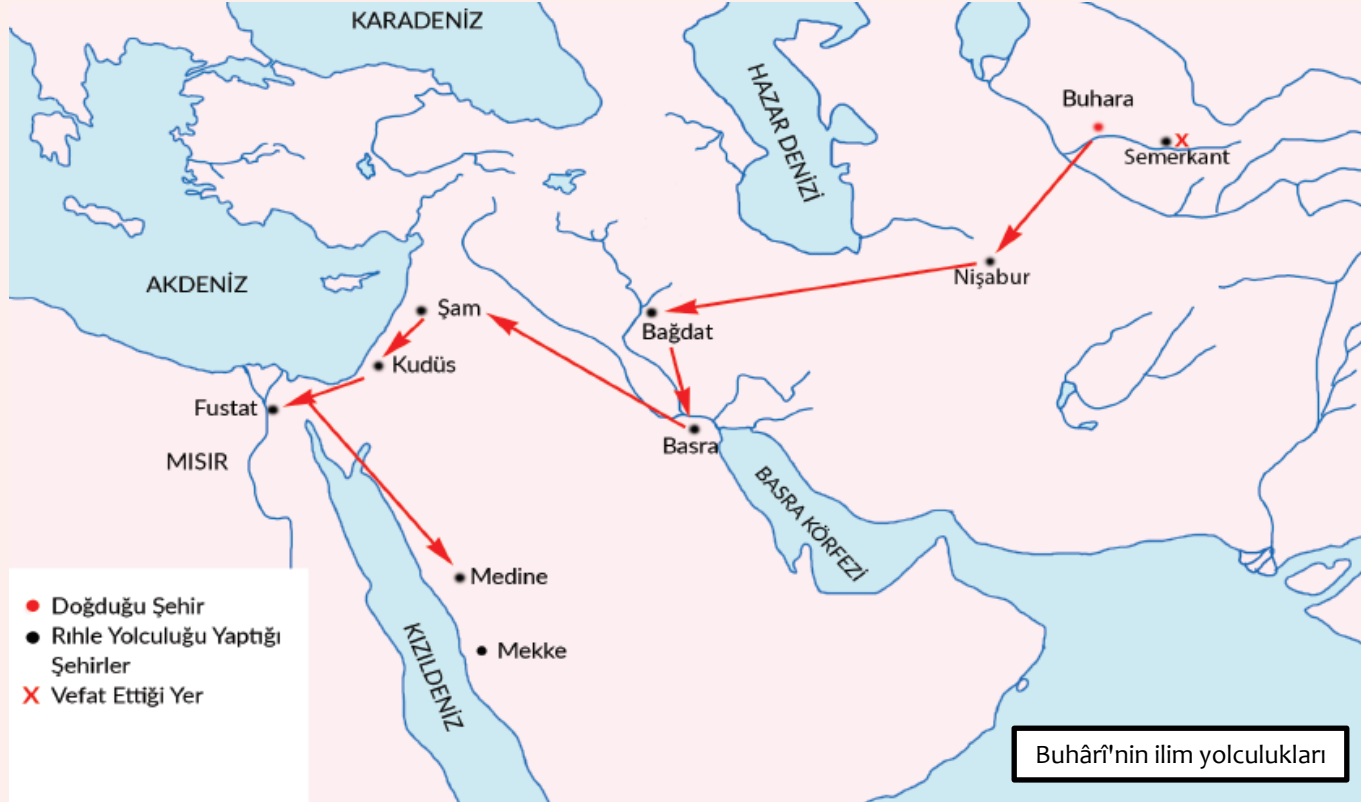
Genç yaştan itibaren ilmî seyahatlere başlamıştır.

Önemli ilim merkezlerini dolaşarak devrin en meşhur muhaddislerinden hadis okumuştur.

Buhârî hadis ilminde eşsiz bir otoritedir.

O, sadece sahih hadisleri bir araya getirmeye çalışan ilk kişidir.

Hicri 256 (870) yılında vefat etmiştir.

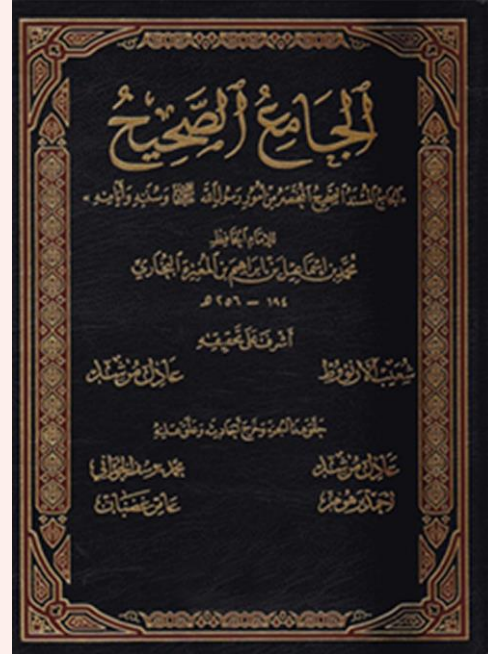

Buhârî

el-Câmiu's-Sahih

On altı yılda tamamladığı eser,
devrinin hadis otoriteleri
tarafından takdir toplamıştır.
İslam dünyasında ilim ehli
tarafından Kur'an-ı Kerim'den
sonra en sahih kitap kabul
edilmiştir.

Müslim

Tam adı, Ebü'l-Hüseyn Müslim b. Haccâc el-Kuşeyrî'dir.

On iki yaşından itibaren hadis öğrenmeye başlamıştır.

Önemli ilim merkezlerini dolaşarak meşhur hocalardan istifade etmiştir.

Buhârî ve Ahmed b. Hanbel hocaları arasında yer alır.

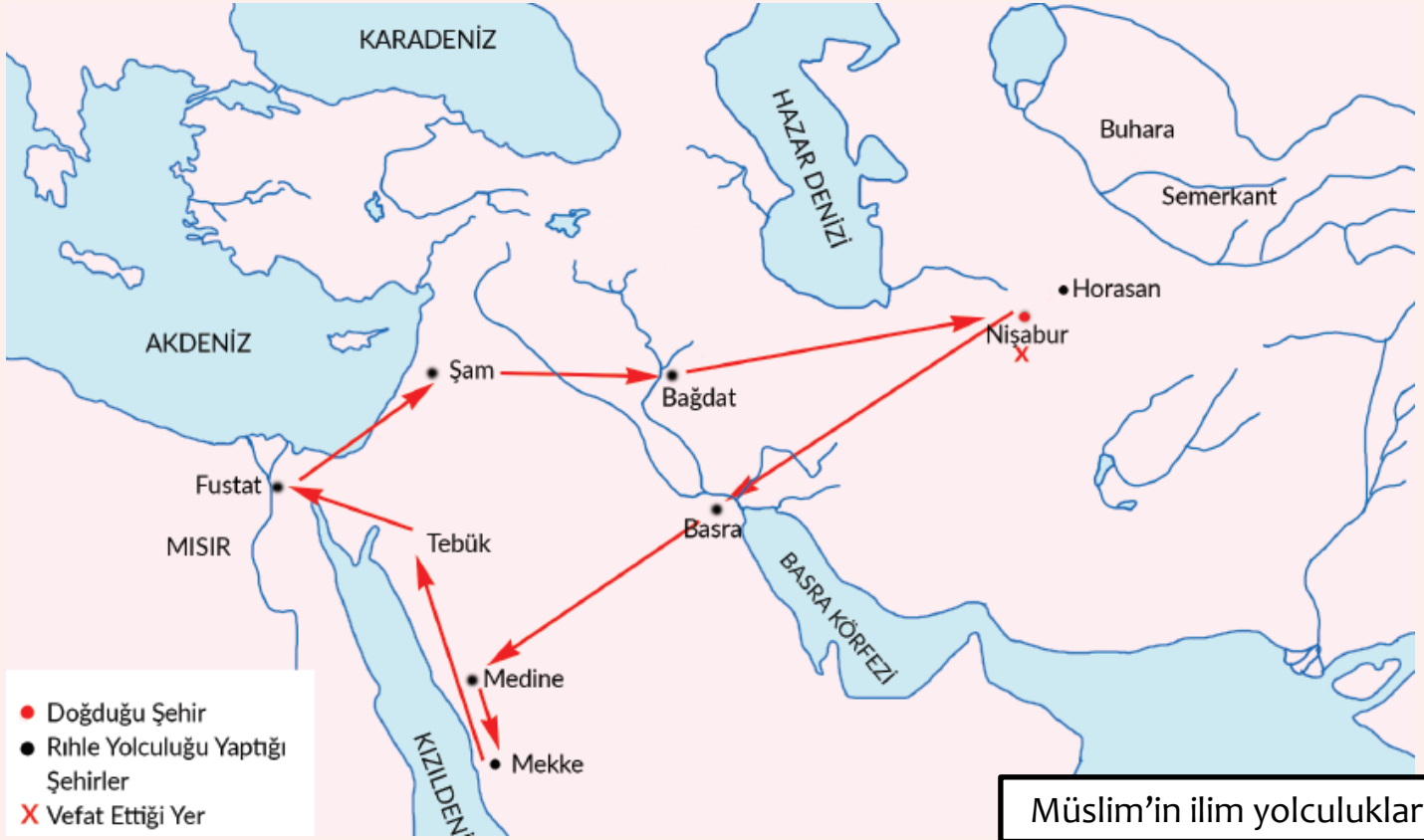
Hicri 261 (875) yılında vefat etmiştir.

DİN ÖĞRETİMİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

HADİS TARİHİ

3. ÜNİTE

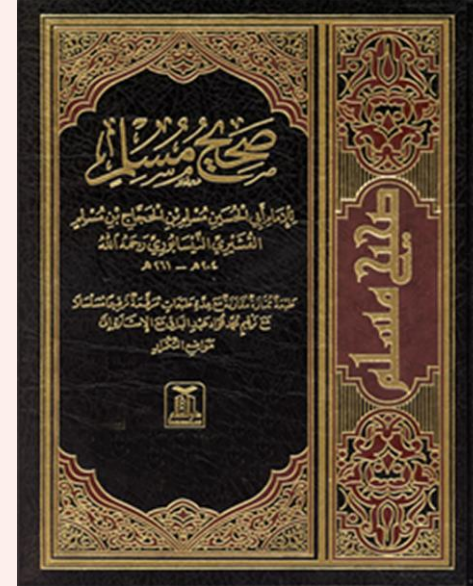

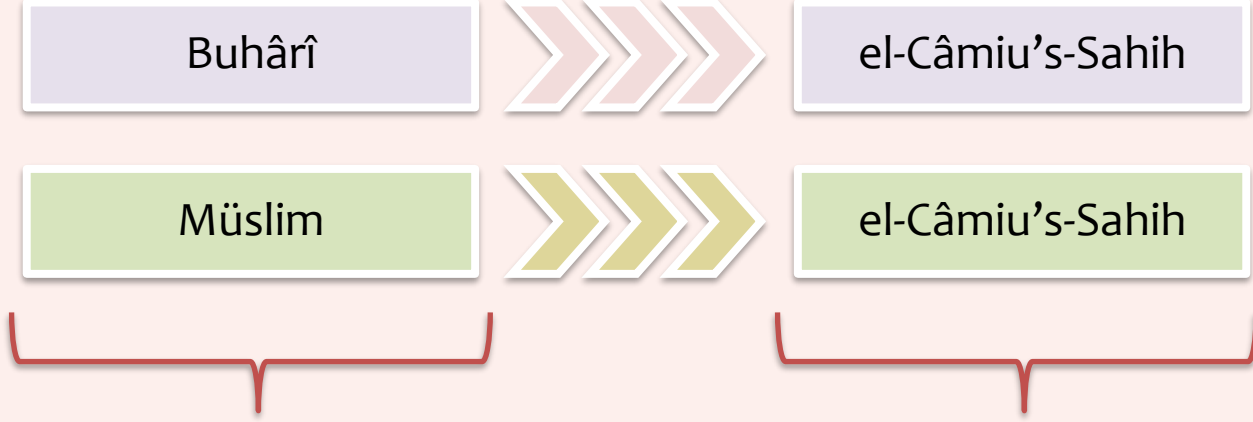
Müslim

el-Câmiu's-Sahih

Hocası Buhârî gibi sadece sahih hadis toplamak için gayret etmiştir. On beş yılda tamamladığı eser, devrin bazı ünlü muhaddislerinin onayını ve takdirini almıştır.

Bu iki muhaddise **Şeyhân veya Şeyhayn** (iki büyük hadis âlimi) ismi verilmiştir.

Bu eserler **Sahihân veya Sahihayn** (sadece sahih hadis ihtiva eden iki eser) ismiyle meşhur olmuştur.

Biliyor musunuz?

- Hem Sahih-i Buhârî hem de Sahih-i Müslim’de yer alan hadisler Kur'an-ı Kerim’den sonra en sahih metinler kabul edilmiştir.
- Bu hadisler özel olarak **Müttefekun aleyh** (Buhârî ve Müslim’in üzerinde ittifak ettiği hadis) şeklinde isimlendirilmiştir.

Tirmizî

Tam adı, Ebu İsa Muhammed b. İsa et-Tirmizî'dir.

Memleketinde aldığı ilk eğitiminden sonra ilim merkezlerini dolaşmıştır.

Devrinin meşhur âlimlerinden hadis okumuştur.

Hocaları arasında Kütüb-i Sitte müelliflerinden Buhârî ve Müslim gibi muhaddisler bulunmaktadır.

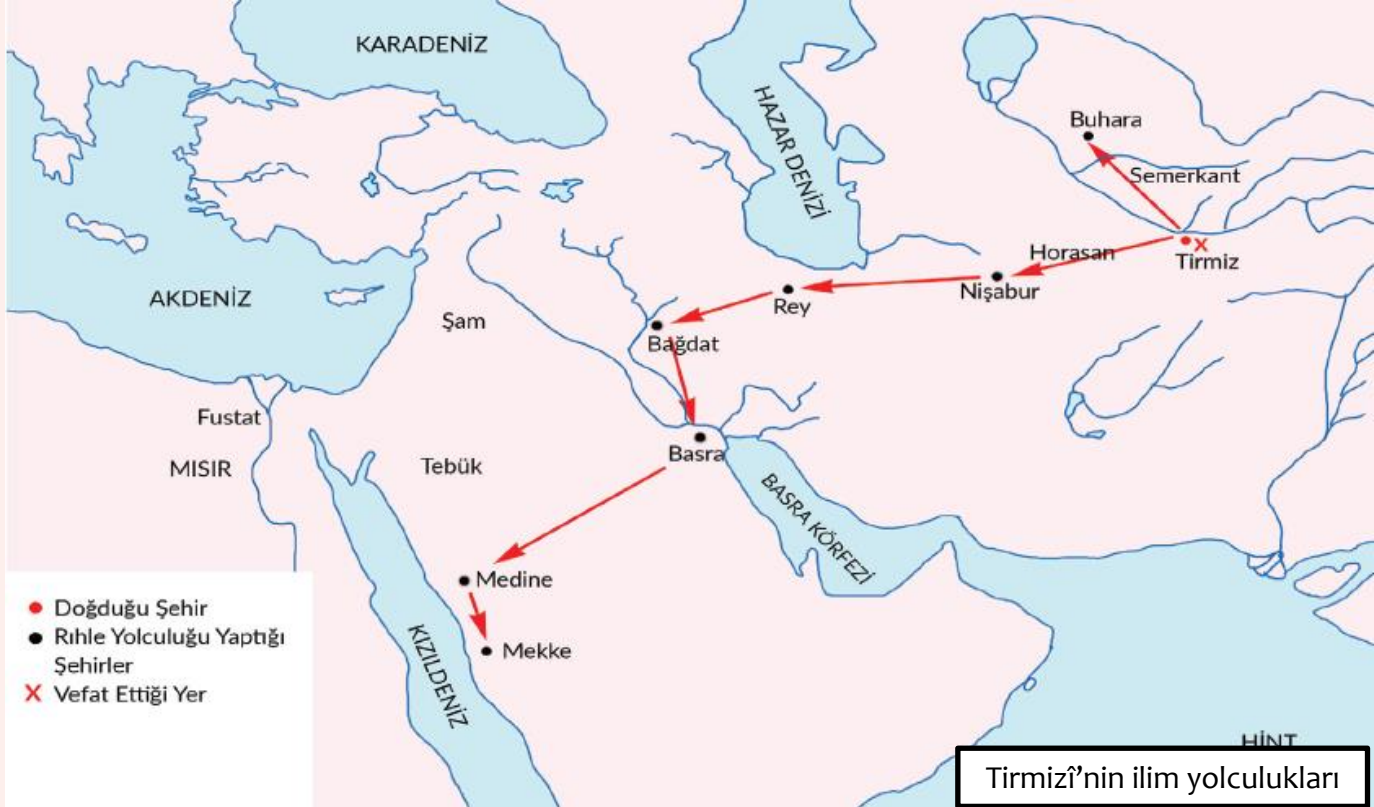
Hicri 279 (892) yılında vefat etmiştir.

DİN ÖĞRETİMİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

HADİS TARİHİ

3. ÜNİTE

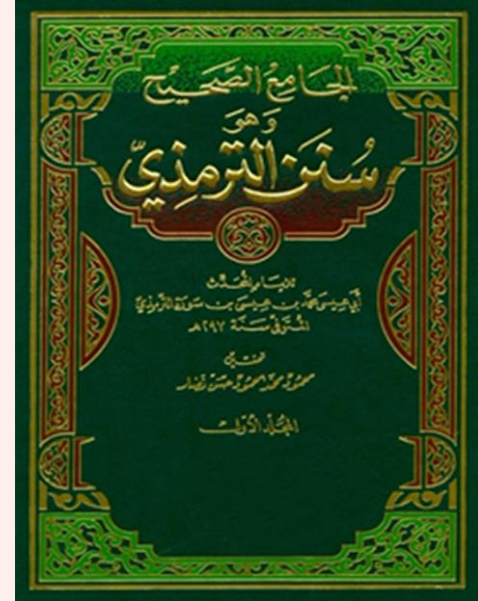

Tirmizî

es-Sünen

Eser, bazı kimseler tarafından el-Câmi', bazılarınca da es-Sünen olarak isimlendirilmiştir. Devrinin önemli bir kısım âlimleri tarafından takdir görmüştür.

Ebu Dâvûd

Tam adı, Ebu Dâvûd Süleyman b. Eş'as es-Sicistânî'dir.

Genç yaşından itibaren ilmî seyahatlere başlamıştır.

Ali b. Medînî ve Ahmed b. Hanbel gibi ünlü muhaddislerden hadis dinlemiştir.

Tanınmış talebeleri arasında Tirmizî ve benzeri muhaddisler vardır.

Hicri 275 (889) yılında vefat etmiştir.

DİN ÖĞRETİMİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

HADİS TARİHİ

3. ÜNİTE

Ebu Dâvûd

es-Sünen

Bu eseri uzun süren ilmî seyahatleri esnasında topladığı hadislerden seçmek suretiyle meydana getirmiştir. Yirmi yılda tamamlanan eser hocası Ahmed b. Hanbel tarafından takdir edilmiştir.

Nesâî

Tam adı, Ebu Abdirrahman Ahmed b. Şuayb en-Nesâî'dir.

On beş yaşında iken ilim tahsiline başlamıştır.

Önemli ilim merkezlerini dolaşmıştır.

Birçok ünlü muhaddisten hadis dinlemiştir.

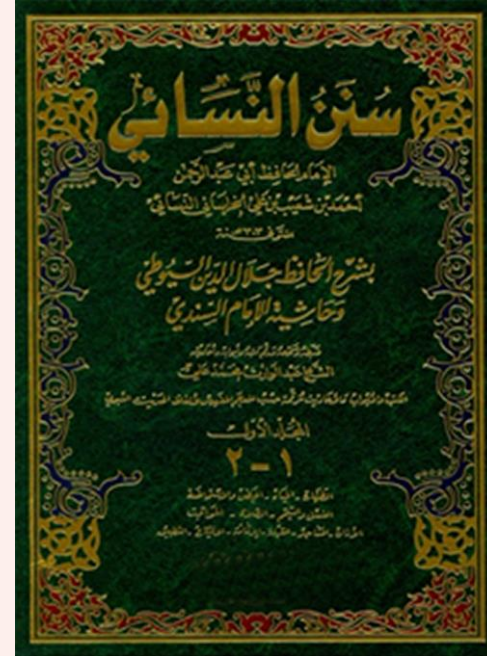
Hicri 303 (915) yılında vefat etmiştir.

Nesâî

es-Sünen

Nesâî bu eserinde, hadis seçiminde oldukça titiz davranmıştır. Hadislerin kabulünde ağır şartlar ileri sürmüştür.

İbn Mâce

Tam adı, Ebu Abdillâh Muhammed b. Yezîd el-Kazvinî'dir.

15-20 yaşlarında iken memleketinde ilimle meşgul olmaya başlamıştır.

Önemli ilim merkezlerini dolaşmıştır.

İlim merkezlerinde karşılaştığı âlimlerden istifade etmiştir.

Hicri 273 (887) yılında vefat etmiştir.

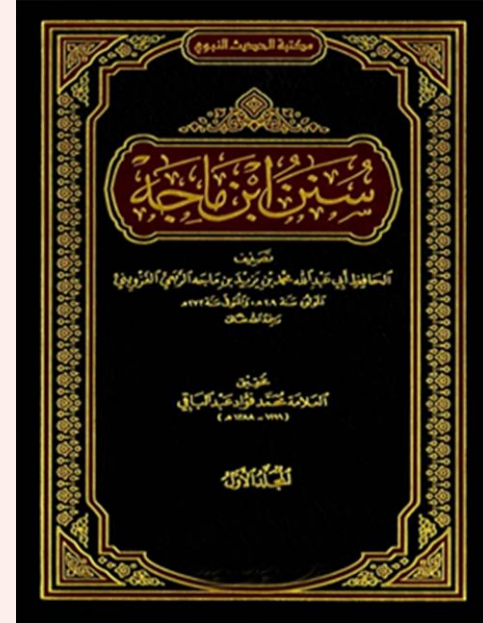

İbn Mâce

es-Sünen

Bu eser, sonraki dönem âlimleri tarafından Kütüb-i Sitte'nin altıncı kitabı kabul edilmiştir. Düzgün tertibi, az tekrarı ve kısa hadisleriyle dikkat çekmiştir.

Biliyor musunuz?

- Kütüb-i Sitte'nin dört süneni ilim ehli tarafından **Sünen-i erbaa** veya **Kütüb-i erbaa** (dört sünen kitabı) olarak bilinmektedir.

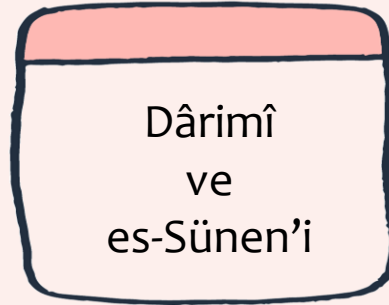
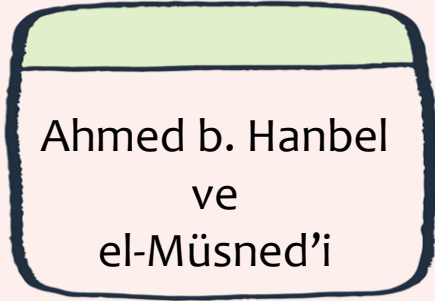

Kütüb-i Sitte ismiyle meşhur olan altı hadis kitabı daha sonraki âlimler tarafından en güvenilir kitaplar kabul edilmiştir.

Bu eserler, dini konularda temel kaynak olarak kullanılmıştır.

- Üç hadis kaynağının Kütüb-i Sitte'ye ilâve edilmesiyle Kütüb-i Tis'a (dokuz temel hadis kitabı) şeklinde bir kavram ortaya çıkmış ve yaygınlaşmıştır.

İlâve edilen üç
eser ve müellifleri

İmam Malik

Tam adı, Ebu Abdillâh Mâlik b. Enes el-Esbahî'dir.

Mâlikî mezhebinin imamı olan Mâlik b. Enes, Medine'de yetişmiştir.

En meşhur hocası İbn Şihâb ez-Zührî'dir.

Yirmi yaşından itibaren Mescid-i Nebî'de hadis ile fıkıh okutmuştur.

Ders halkasına katılanlar arasında İmam Ebu Hanîfe ve talebeleri gibi meşhur fakîhler bulunmaktadır.

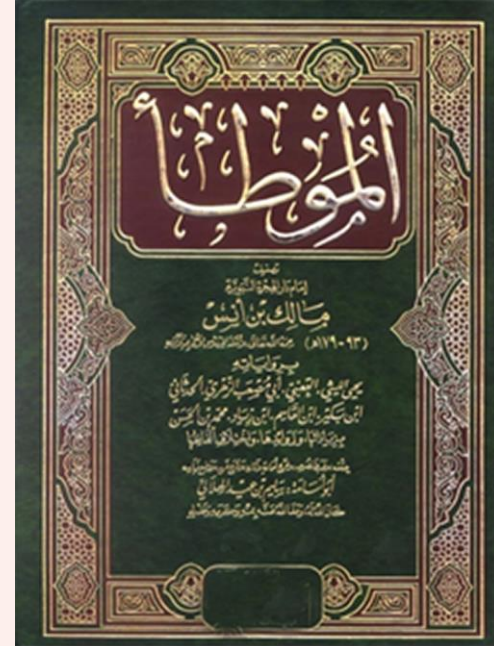
Hicrî 179 (795) yılında vefat etmiştir.

Mâlik b. Enes

el-Muvatta

Hadis otoritelerince bu ilmin zirve şahsiyetlerinden biri kabul edilen ve çok hadis ezberlemiş olan İmam Mâlik titizliği sebebiyle az rivayette bulunmuştur. Seçtiği hadisleri bu eserinde toplamıştır.

Dârimî

Tam adı, Ebu Muhammed Abdullah b. Abdirrahman ed-Dârimî'dir.

Memleketinde aldığı ilk eğitiminden sonra ilmî seyahatlere çıkmıştır.

Buralarda karşılaştığı birçok meşhur âlimden hadis dinlemiştir.

Talebeleri arasında Buhârî, Müslim, Tirmizî, Ebu Dâvûd ve Nesâî gibi otoriteler bulunmaktadır.

Zühd esasına dayalı mütevâzi bir hayat yaşamıştır.

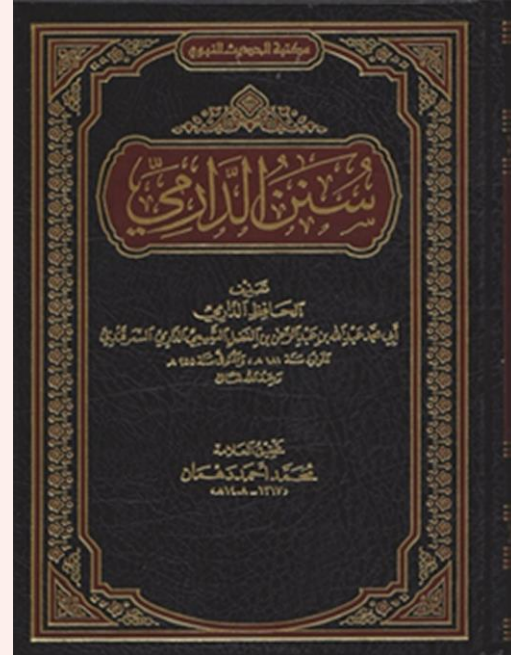
Hicrî 255 (869) yılında vefat etmiştir.

Dârimî

es-Sünen

Tertibi mükemmel bir eserdir. Bu nedenle bazı âlimler tarafından Kütüb-i Sitte'nin altıncı kitabı olmaya uygun görülmüştür. Ancak rivayetlerinden bir kısmının zayıf olduğu öne sürülerek bu görüş kabul edilmemiştir.

Ahmed b. Hanbel

Tam adı, Ebu Abdillâh Ahmed b. Hanbel eş-Şeybânî'dir.

Hanbelî mezhebinin imamıdır.

Bağdat'ta doğmuş ve burada büyüüp yetişmiştir.

İlk eğitiminden sonra hadisle meşgul olmaya başlamış, devrin en meşhur muhaddislerinin ders halkalarına katılmıştır.

Talebeleri arasında Buhârî, Müslim, Tirmizî, Ebu Dâvûd ve Nesâî bulunmaktadır.

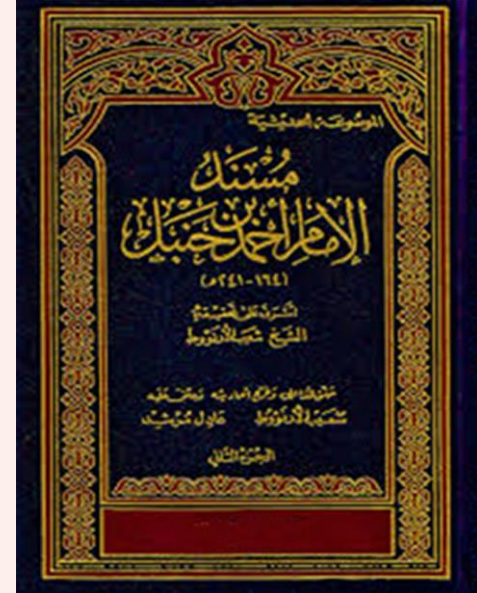
Hicrî 241 (855) yılında vefat etmiştir.

Ahmed b. Hanbel

el-Müsned

1000 civarında sahabiden nakledilen
27.500'den fazla hadis ihtiva
etmektedir. Sadece sahih hadis
derlemek maksadıyla yazılmadığı için
içinde hasen ve zayıf rivayetler de yer
almıştır.

Kütüb-i Sitte ve Musannifleri

Sahîhayn

- Buhârî ve el-Camiu'ssa-hih
- Müslim ve el-Camiu'ssa-hih

Sünen-i Erbaa

- Ebu Davud ve es-Sünen
- Nesai ve es-Sünen
- Tirmizi ve es-Sünen
- İbn Mace ve es-Sünen

Kütüb-i Tis'a

- Kütüb-i Sitte
- İmam Malik, el-Muvatta
- Ahmed b. Hanbel, el-Müsned
- Darimi, es-Sünen

**Hadislerin doğru
anlaşılması için hangi
kitaplara müracaat edilir?**

5. Tedvin ve Tasnif Sonrası Hadis Çalışmaları

- İlk üç asırda derlenen hadisler ve yazılan eserler, H. 4. (M. 10) asırdan itibaren okunup rivayet edilmiştir.
- Ayrıca bu eserler sened, ravi, rivayet, metin ve içerik açısından incelenmeye başlanmıştır.
- Bu incelemeler neticesinde yeni birtakım çalışmalar ortaya çıkmıştır.

Şerh Çalışmaları

Şerh, bir hadisin veya bir hadis kitabında yer alan rivayetlerin kelime ve kavramlarını açıklamak, hadisten çıkan hükümlere yer vermek gibi anlamlarda kullanılır.

Kütüb-i Sitte'nin hepsi Türkçe'ye tercüme edilmiş, bir kısmı ayrıca Türkçe olarak şerh edilmiştir.

Geçmişten günümüze Buhârî ve Müslim'in Sahih'leri üzerine çeşitli şerhler yapılmıştır.

Biliyor musunuz?

- Kur'an-ı Kerim'in ayetlerini doğru bir şekilde anlamak için tefsirlere müracaat etmek ne kadar önemli ise hadisleri doğru anlamlandırmak için de şerhlere bakmak o derecede önemlidir.

Kırk Hadis Derlemeleri

Kütüb-i Sitte ve diğer hadis kitaplarından bir konuya veya çeşitli konulara dair kırk hadisi bir araya getirmek suretiyle oluşturulan eserlerdir.

Birçok hadis âlimi kırk hadis derlemesi yapmıştır ve bu gelenek günümüzde hâlâ devam etmektedir.

Bu türün en meşhur çalışması, Türkçeye de birçok kimse tarafından tercüme edilmiş olan Nevevî'nin **el-Erbaûn en-Neveviyye** isimli derlemesidir.

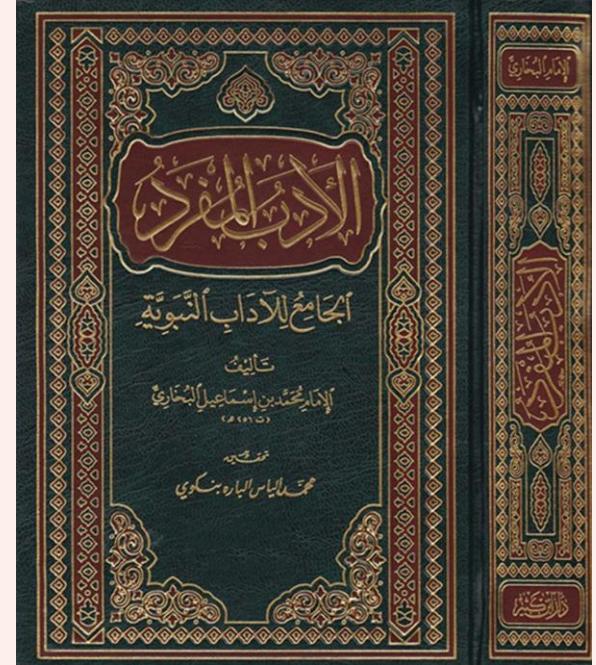
- Tasnif dönemi ve sonrasında siyasi, sosyal, hukukî ve ahlaki bütün konuları içeren hadis kitapları yazılmıştır.
- Bazı âlimler bu kitaplardan özellikle ahlak ve âdâb konularını içeren, günlük hayatlarında Müslümanlara rehber vazifesi gören hadisleri seçerek çeşitli kitaplar yazmışlardır:

Buhârî,
el-Edebü'l-
Müfred

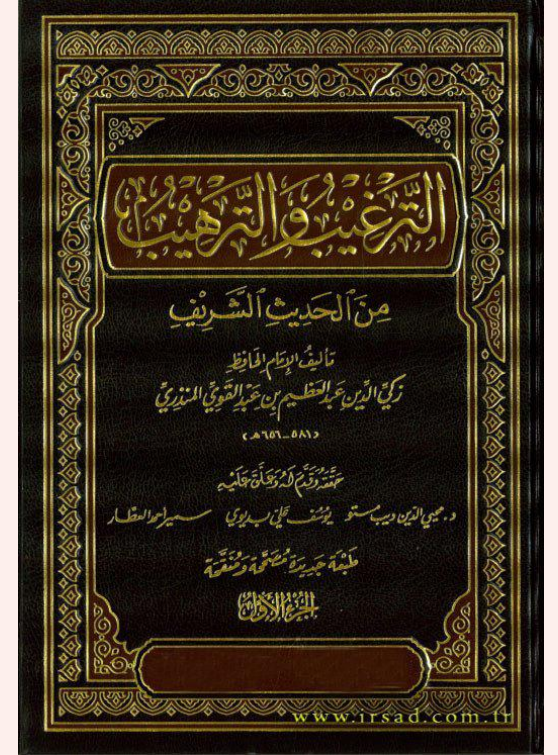
Münzirî,
et-Terğîb
ve't-Terhîb

Nevevî,
Riyâzü's-
Sâlihîn

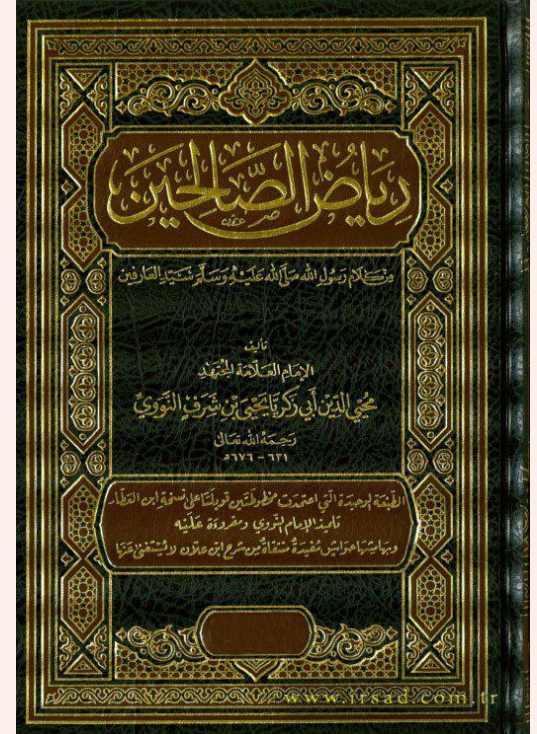
- Bu alanda ilk yazılan eserlerden biri İmam Buhârî'nin “el-Edebü'l-Müfred” isimli eseridir.
- Peygamber Efendimizin ve ashabının âdâb ile ilgili söz ve fiillerini toplayan bu kitap, alanının en önemli kaynaklarından biridir.
- el-Edebü'l-Müfred Türkçe'ye de tercüme edilmiştir.

- Münzirî'nin et-Terğîb ve't-Terhîb isimli eseri de bu konuya dairdir.
- Eser, Kütüb-i Sitte ve diğer bazı kaynaklardan dinin yapılmasını ve yapılmamasını istediği hususlarla ilgili hadisleri ihtiva etmektedir.
- Türkçe tercümesi de vardır.

- Kütüb-i Sitte'den derlenerek kaleme alınan eserlerin en meşhuru Nevevî'nin Riyâzü's-Sâlihîn'idir.
- Eser İslam âdâb ve ahlakını tespit etmek, günlük hayatında iyi bir Müslüman olarak yaşamak, dünya ve ahiret saâdetini elde etmek isteyenlere rehber olması maksadıyla yazılmıştır.

- Riyâzu's-Sâlihîn, İslam dünyasında Müslümanların el kitabı olmuştur.
- Bir kısmı sadece tercüme, bir kısmı ise şerhli olan çeşitli Türkçe neşirleri bulunmaktadır.

6. Ahlak ile İlgili Hadis Metinleri

1

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ :
« إِنَّمَا بُعِثْتُ لِأَتُمِّمَ صَالِحَ الْأَخْلَاقِ »

Ebu Hüreyre'den (r.a.) rivayet edildiğine göre Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Ben güzel ahlakı tamamlamak için gönderildim."

(Ahmed b. Hanbel, Müsned, C 2, s. 381.)

2

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

« عَلَيْكُمْ بِالصِّدْقِ، فَإِنَّ الصِّدْقَ يَهْدِي إِلَى الْبِرِّ، وَإِنَّ الْبِرَّ يَهْدِي إِلَى الْجَنَّةِ، وَمَا يَزَالُ الرَّجُلُ يَصْدُقُ وَيَتَحَرَّى الصِّدْقَ حَتَّى يُكْتَبَ عِنْدَ اللَّهِ صِدِّيقًا، وَإِيَّاكُمْ وَالْكَذِبَ، فَإِنَّ الْكَذِبَ يَهْدِي إِلَى الْفُجُورِ، وَإِنَّ الْفُجُورَ يَهْدِي إِلَى النَّارِ، وَمَا يَزَالُ الرَّجُلُ يَكْذِبُ وَيَتَحَرَّى الْكَذِبَ حَتَّى يُكْتَبَ عِنْدَ اللَّهِ كَذَّابًا »

Abdullah b. Mes'ûd'dan (r.a.) rivayet edildiğine göre Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

“Doğruluktan ayrılmayınız. Çünkü doğruluk iyiliğe, iyilik de cennete götürür. Kişi doğru söylemeye ve doğruyu araştırmaya devam ederse Allah Teâlâ nezdinde doğru kabul edilenler arasına yazılır. Yalandan da sakınınız. Çünkü yalan kötülüğe, kötülük de cehenneme götürür. Kişi yalan söylemeye ve yalan peşinde yürümeye devam ederse Allah Teâlâ katında yalancı olarak yazılır.”

(Müslim, Birr ve's-Sıla, 105.)

3

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: عَنْ أَبِي
هُرَيْرَةَ قَالَ

« كَفَى بِالْمَرْءِ كَذِبًا أَنْ يُحَدِّثَ بِكُلِّ مَا سَمِعَ »

Ebu Hüreyre'den (r.a.) rivayet edildiğine göre Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

"Kişiye, her duyduğunu başkasına anlatması yalan olarak yeter."

(Müslim, Mukaddime, 5.)

4

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

« إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ، فَإِنَّ الظَّنَّ أَكْذَبُ الْحَدِيثِ، وَلَا تَحَسَّسُوا، وَلَا تَجَسَّسُوا، وَلَا تَحَاسَدُوا، وَلَا تَدَابَرُوا، وَلَا تَبَاغَضُوا، وَكُونُوا عِبَادَ اللَّهِ إِيْخْوَانًا »

Ebu Hüreyre (r.a.) Resul-i Ekrem'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Zan ile hareket etmekten sakının. Çünkü zan sözün en yalanıdır. Başkalarının konuştuğunu gizlice dinlemeyin. Gizli şeyleri araştırmayın. Birbirinize haset etmeyin, sırt dönmeyin ve kin beslemeyin. Kardeşçe davranarak Allah'a kul olun."

(Buhârî, Edeb, 57.)

5

عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
« اتَّقُوا الظُّلْمَ، فَإِنَّ الظُّلْمَ ظُلُمَاتٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ »

Câbir b. Abdullah'tan (r.a.) rivayet edildiğine göre Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

"Zulüm yapmaktan sakının. Çünkü zulüm kıyamet gününde zalime zifiri karanlık olacaktır."

(Müslim, Birr ve's-Sıla, 56.)

6

عَنْ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

« مَنْ سَتَرَ مُسْلِمًا سَتَرَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ »

Abdullah b. Ömer'den (r.a.) rivayet edildiğine göre Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

“Kim bir Müslümanın kusurunu görmezden gelirse Allah Teâlâ da kıyamet gününde o kimsenin kusurlarını örter.”

(Müslim, Birr ve's-Sıla, 58.)

7

عَنْ وَائِلَةَ بْنِ الْأَسْقَعِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

« لَا تُظْهِرِ الشَّمَاتَةَ لِأَخِيكَ فَيَرْحَمَهُ اللَّهُ وَيَبْتَلِيكَ »

Vâsile b. Eska'dan (r.a.) rivayet edildiğine göre Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

“Kardeşinin başına gelen bir felaketi sevinçle karşılama. Belli olmaz, Allah Teâlâ onu rahmetiyle o felaketten kurtarır da seni o felaketle imtihan ediverir.”

(Tirmizî, Kıyâme, 54.)

Ünitemizi Değerlendirelim

1. Hadislerin tasnifine niçin ihtiyaç duyulmuştur?
2. es-Sahîfetü's-Sahîha'nın özellikleri nelerdir?
3. Kütüb-i Sitte ne demektir?
4. Rihle nedir? Hadis ilmi açısından önemini belirtiniz.
5. Tasnif dönemi sonrası hadis çalışmalarına örnek veriniz.

Cevaplayalım

1. I. Câmi'
II. Müsned
III. Musannef
IV. Sünen
V. Mu'cem

Yukarıda belirtilen hadis edebiyatı türlerinden hangileri konularına göre tasnif edilmiştir?

- A) I ve II
- B) I ve III
- C) III, IV, V
- D) I, II, III
- E) I, III, IV

2. Hadis metinlerinin belli bir sınıflandırmaya tabi tutulmadan yazılıp derlenmesine denir.

Metindeki boşluk aşağıdaki kavramlardan hangisiyle doldurulmalıdır?

- A) Şerh
- B) Âsâr
- C) Tedvin
- D) Sünen
- E) Tasnif

3. İslam'ın ilk dönemlerinde hadisler yazıya geçirilmemiştir. Bunun nedenleri arasında;

- I. O dönemde yazının yaygın kullanılmaması
- II. Ashabın büyük bir kısmının okuma yazma bilmemesi
- III. Hadisin bize hangi raviler aracılığıyla ulaştığını göstermek

durumlarından hangileri etkili olmuştur?

- A) Yalnız I
- B) I-II
- C) II-III
- D) I-III
- E) I-II-III

4. Aşağıdaki eser-yazar eşleştirmelerinin hangisi yanlıştır?

- A) Ma'mer b. Râşid, el-Câmi'
- B) Buhârî, el-Câmiu's-Sahih
- C) İmam Mâlik, el-Muvattâ
- D) Ebu Dâvûd, es-Sünen
- E) Müslim, el-Müsned

5. Genç yaştan itibaren ilmî seyahatlere başlamıştır. Önemli ilim merkezlerini dolaşarak devrin en meşhur muhaddislerinden hadis okumuştur. Sadece sahih hadisleri bir araya getirmeye çalışan ilk kişidir. el-Câmiu's-Sahih adlı eserini on altı yılda tamamlamıştır. Bu eseri İslam dünyasında ilim ehli tarafından Kur'an-ı Kerim'den sonra en sahih kitap kabul edilmiştir. Hicrî 256 yılında vefat etmiştir.

Bu parçada bahsedilen hadis âlimi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Tirmizî
- B) Nesâî
- C) Buhârî
- D) Ahmed b. Hanbel
- E) Mâlik b. Enes

Hazırlayanlar

Furkan ÖZÜDOĞRU
Hatice Büşra PAKSOY
Dilek MENKÜÇ
Elif Emine DİRLİK

Redaksiyon

Nihal SOYDAŞ

Tasarım

Öznur ÖZDEMİR

**DİN ÖĞRETİMİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ**